

Συν-αναστροφές: Σήμερα οι νέοι εξαγγέλλεται πως έχουν μια πληθώρα επιλογών σε ό,τι αφορά τον τρόπο της διασκέδασής τους. Σε πολλούς όμως υπάρχει μια άλλη αίσθηση, πως το ζήτημα της διασκέδασης είναι μονόδρομος. Ποια τοποθέτηση πιστεύετε πως προσεγγίζει περισσότερο την αλήθεια;

π. Βασίλειος: Καταρχήν να προσπαθήσουμε λίγο να καταλάβουμε τους όρους. Δηλαδή τι είναι η διασκέδαση, όπως σήμερα την ονομάζουμε, και αν αυτό συμπίπτει με την πραγματική *ψυχαγωγία*. Έχω τη γνώμη ότι κάθε άνθρωπος έχει ανάγκη από ξεκούραση (ύπνος, παύση εργασίας, μουσική, διάβασμα, ελεύθερες δραστηριότητες, διακοπές, ταξίδια και άλλες μορφές). Μία μορφή ξεκούρασης είναι και η *ψυχαγωγία*. Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά της;

Ο άνθρωπος από τη φύση του έχει μία *κοινωνική* τάση, που σημαίνει ότι πολλές μορφές *ψυχαγωγίας* λαμβάνουν χώρα μαζί με άλλους, ακριβώς για να ικανοποιηθεί αυτή η κοινωνική τάση του ανθρώπου. Ταυτόχρονα μια άλλη ψυχική ανάγκη είναι η *ελευθερία*. Δηλαδή ο άνθρωπος τις στιγμές *ψυχαγωγίας* χρειάζεται να νοιώθει πιο ελεύθερος από τις άλλες στιγμές οπότε είναι υποχρεωμένος να κάνει κάτι, παραδείγματος χάριν τη δουλειά του, ή και να υπακούει σε κάποιους κανονισμούς οι οποίοι τον κουράζουν και τον καταπιέζουν. Με όλα αυτά αντιλαμβανόμαστε δηλαδή γιατί η *ψυχαγωγία* κινείται σε επίπεδα πιο χαλαρά από της καθημερινότητας.

Το ερώτημα είναι εάν η σημερινή διασκέδαση συμπίπτει με αυτή τη ψυχική ανάγκη του ανθρώπου για *ψυχαγωγία* και *ξεκούραση*. Δηλαδή πρέπει να ρωτήσουμε: η σημερινή διασκέδαση με τους διάφορους τρόπους της, εκπληρώνει την ανάγκη του ανθρώπου για κοινωνικότητα; Δηλαδή για πραγματική σχέση με τον άλλον; Και μας μπαίνουν πολλές αμφιβολίες αν αυτό συμβαίνει, όταν μάλιστα οι πιο πολλοί τρόποι διασκέδασης σήμερα είναι μαζικοί, όπου ο νέος άνθρωπος πρέπει να ασχοληθεί με τρόπους τους οποίους αποφάσισαν άλλοι και τους σχεδίασαν με ένα σχεδόν βιομηχανικό σχεδιασμό.

Πρόκειται για διασκέδαση που σχεδιάστηκε για μεγάλες μάζες, δηλαδή με κριτήρια τα οποία άλλοι τα υπαγορεύουν. Σήμερα οι μεγάλες παραγωγές των κινηματογραφικών ταινιών ξέρουμε πως κοστίζουν τόσο πολύ ώστε να μπορούν να κάνουν απόσβεση με μαζικούς αριθμούς θεατών. Δεν τους αρκούν οι λίγοι γιατί αλλιώς δεν μπορούν να βγάλουν τα έξοδα τους, επομένως ο σχεδιασμός είναι μαζικός εξ αρχής (Γι' αυτό άλλωστε υπάρχει και το γνωστό *happy end* στις ταινίες. Δεν υπάρχουν πολλές ταινίες βαθύτερου προβληματισμού διότι θα ήταν αντιεμπορικές). Αλλά και σε άλλες μορφές διασκέδασης, όπως ο χορός σε νυκτερινά κέντρα, επικρατούν τέτοιες συνθήκες θορύβου, ρύπανσης, αλκοόλ κτλ. ώστε κάθε άλλο παρά υγιής κοινωνικότητα προάγεται. Επομένως εγώ θα έβαζα ερωτηματικά κατά πόσο η ψυχική ανάγκη του ανθρώπου για την κοινωνικότητα εκπληρώνεται με τη σημερινή διασκέδαση.

Το δεύτερο στο οποίο θα έβαζα ερωτηματικά είναι κατά πόσο εκπληρώνεται η ανάγκη του ανθρώπου να νοιώσει ελεύθερος και χαρούμενος. Είναι γνωστό πως οι περισσότεροι τρόποι διασκέδασης σήμερα βασίζονται σε αυτό που μια νεανική έκφραση ονομάζει «ξεσάλωμα», δηλαδή μία απόλυτη κατάργηση κάθε κανόνα ώστε ο άνθρωπος να δοκιμάζει τα ίδια τα όριά του, είτε πίνοντας είτε κάνοντας διάφορα άλλα πράγματα, αναζητώντας ξεκούραση, ελευθερία κυρίως, και χαρά. Αυτό υπόσχεται και μάλιστα οι πολλές διαφημίσεις που διαφημίζουν τρόπους διασκέδασης χρησιμοποιούν τέτοιες εκφράσεις ή παράγωγα τους: ελευθερία και χαρά.

Εδώ νομίζω ότι γίνεται μια σύγχυση της *χαράς* με την *απόλαυση*. Δεν είναι δυνατόν αυτά τα δύο να συμπίπτουν. Δε συμπίπτουν για τον πολύ απλό λόγο ότι η *απόλαυση* κινείται σε ένα επίπεδο επιφανειακό, δηλαδή η *απόλαυση* ενδιαφέρεται για τις

αισθήσεις. Να ικανοποιηθούν οι αισθήσεις με τους τρόπους διασκέδασης. Πίνοντας, τρώγοντας, έχοντας σεξουαλική ζωή, απολαμβάνοντας με την όραση, με την ακοή και λοιπά. Είναι ένας ερεθισμός διαρκής των αισθήσεων. Η χαρά είναι κάτι άλλο βαθύτερο. Είναι κάτι στο οποίο ο άνθρωπος συμμετέχει σφαιρικά. Όλη του η ύπαρξη και το βάθος της ύπαρξής του, όχι μόνο οι αισθήσεις δηλαδή η επιφάνεια. Και μάλιστα μερικές φορές θα έλεγα ότι η απόλαυση και χαρά είναι σε τέτοια αντίθεση μεταξύ τους, που πρέπει κανείς να περιορίσει την απόλαυση για να μπορεί να χαρεί. Το βλέπουμε δηλαδή αυτό σε χαρές που μας δίνει η θυσία, η προσφορά, η αγάπη, η άσκηση μέσα στην εκκλησία όπου εκεί η απόλαυση περιορίζεται και ο άνθρωπος παίρνει χαρά από αυτό.

Θα έλεγα ότι για πολλά νέα παιδιά έχει ξεχαστεί το γεγονός της χαράς. Δε γνωρίζουν καν ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ χαράς και απόλαυσης και θεωρούν ταυτόσημες τις δύο έννοιες αυτές και επομένως μπαίνουν σε ένα φαύλο κύκλο να αναζητούν όλο και περισσότερες απολαύσεις μέσα στην διασκέδαση και να ξοδεύουν όλο και περισσότερα. Είναι και η οικονομική διάσταση ένα σημαντικό θέμα. Σε μερικούς ανθρώπους μάλιστα η ίδια η διαδικασία να ξοδεύουν δημιουργεί απόλαυση, όχι μόνο για αυτό το οποίο θα αγοράσουν με τα χρήματα αλλά το να ξοδεύουν και μόνο. Είναι μια εξάρτηση από το χρήμα δηλαδή. Και κάπως έτσι θα περιέγραφα τα προβλήματα που παρουσιάζει ο σημερινός τρόπος διασκέδασης.

Συν-αναστροφές: Κάνοντας τη διάκριση μεταξύ απόλαυσης και χαράς να σας ρωτήσω: η διασκέδαση, λαμβάνοντάς την ως μια προσωπική απόλαυση, πόση μοναξιά φέρει;

π. Βασίλειος: Φέρνει μοναξιά με την έννοια ότι ο άνθρωπος όταν ενδιαφέρεται απλώς να ερεθίσει τις αισθήσεις του, δε μπαίνει σε σχέση και βαθύτερη κοινωνία με τον άλλον αλλά μένει μόνος. Φαινομενικά, με μια εξωτερική ματιά, μπορεί να εμπλέκεται σε σχέση με τον άλλον. Δηλαδή ας πούμε μια ελεύθερη, εύκολη σεξουαλική ζωή δημιουργεί σχέση δύο ανθρώπων. Όταν αυτή γίνεται για απόλαυση, όπως πάρα πολλές τέτοιες σχέσεις ευκαιριακές, όπως και δεσμοί γίνονται με στόχο την απόλαυση, τότε στην πραγματικότητα ο άλλος χρησιμοποιείται με σκοπό ακριβώς τον ερεθισμό των αισθήσεων και επομένως στην πραγματικότητα πρόκειται για μοναξιά. Καμιά φορά ο άλλος χρησιμοποιείται όχι τόσο για τον ερεθισμό των αισθήσεων όσο για απόλαυση συναισθηματικού τύπου. Δηλαδή θέλει κάποιος να νοιώσει μια ασφάλεια μέσα από μία σχέση, κάνει μια σχέση εξάρτησης από όπου παίρνει ασφάλεια και σιγουριά και στην πραγματικότητα είναι μόνος του. Υπάρχουν δεσμοί που έχουν μοναξιά μέσα διότι ακριβώς δεν γνωρίζουν οι δύο άνθρωποι τι θα πει βαθύτερη σχέση. Δεν έχουν μπει σε πραγματική σχέση με τον άλλον παρόλο ότι είναι μαζί συνεχώς. Τον χρησιμοποιούν ουσιαστικά για να παίρνουν ένα ψυχολογικό ή ένα σωματικό στοιχείο το οποίο έχουν ανάγκη.

Και βεβαίως μοναξιά επίσης προκύπτει από τη διασκέδαση της μαζικότητας. Η διασκέδαση της μαζικότητας επειδή ακριβώς είναι προκατασκευασμένη, (δηλαδή είναι κάποιοι άλλοι οι οποίοι σχεδίασαν κινηματογραφικά έργα, σχεδίασαν τραγούδια, σχεδίασαν την προώθηση τους στην αγορά, σχεδίασαν τον τρόπο με τον οποίο θα σκεφτεί η επιστήμη της διαφήμισης για να προσελκύσει στη χρήση τους, σχεδίασαν ειδικά κέντρα διασκέδασης), όλο αυτό το πράγμα, η βιομηχανία της διασκέδασης με λίγα λόγια, είναι κάτι που σε έναν άνθρωπο που ακόμα διατηρεί κάποια στοιχεία υπαρξιακής ειλικρίνειας και καθαρότητας, σε ένα τέτοιον άνθρωπο μπορεί εκ των υστέρων, μετά τη διασκέδαση αυτή, να του δημιουργήσει το αίσθημα ότι έχει χρησιμοποιηθεί. Και να τον κάνει να νοιώθει μόνος ή, αν δεν καταλαβαίνει τι

είναι αυτό που τον ενοχλεί, τουλάχιστον υπάρχει ένα κενό γιατί δεν έχει μπει σε σχέση.

Να το πούμε ξεκάθαρα δηλαδή. Η βιομηχανία της διασκέδασης σήμερα, (διότι έτσι πρέπει να την αντιμετωπίσουμε, αν μιλάμε για διασκέδαση σήμερα πρέπει να έχουμε πάντα στο νου μας μια πολύπλοκη και οργανωμένη βιομηχανία), λοιπόν η βιομηχανία της διασκέδασης δεν ενδιαφέρεται οι άνθρωποι να κάνουν σχέσεις, δεν ενδιαφέρεται να μπαίνουν σε σχέση. Ενδιαφέρεται να αποδίδει αυτή η παραγωγική επένδυση την οποία κάνει και να πλασάρει συνεχώς νέα προϊόντα. Εμείς ως Εκκλησία ενδιαφερόμαστε οι άνθρωποι να μπαίνουν σε ουσιαστική σχέση και αυτό γίνεται με πολλούς τρόπους διαφορετικούς. Πρέπει να γίνεται και με την ψυχαγωγία. Θα έλεγα δηλαδή για παράδειγμα ότι μία πραγματική φιλία, που δημιουργεί πληρότητα στον άνθρωπο, βρίσκει τρόπους ψυχαγωγίας μέσα στους οποίους λειτουργεί η φιλία αυτή, δημιουργεί προϋποθέσεις ψυχαγωγίας. Διότι η προτεραιότητα βρίσκεται στη φιλία την οποία υπηρετεί η ψυχαγωγία, και όχι το αντίστροφο. Αντίθετα, άνθρωποι οι οποίοι τρέχουν από διασκέδαση σε διασκέδαση, κατά βάθος δεν έχουν ουσιαστικές φιλίες και προσπαθούν το κενό της σχέσης να το καλύψουν με απόλαυση.

Συν-αναστροφές: Όπως προαναφέρθηκε, για πολλούς η μετοχή στους τρόπους διασκέδασης είναι ένας μονόδρομος, είναι κάτι που «αναγκαστικά» ακολουθείται επειδή δεν υπάρχουν στην ουσία τόσες επιλογές. Ακόμα και για τους νέους που καταφάσκουν στο εκκλησιαστικό γεγονός ή και ακόμα σε εκείνους που δεν αναπαύονται από αυτές τις εκφράσεις του τρέχοντος πολιτισμού κατά κάποιο τρόπο καταναγκαστικά μετέχουν. Μπορούμε να μιλήσουμε για έναν εσωτερικό βιασμό των προσώπων;

π. Βασίλειος: Η βιομηχανία της διασκέδασης αυτό προσπαθεί να κάνει. Προσπαθεί να βιάσει τα πρόσωπα και να τα βάλει στη δική της τροχιά, να τα ζέψει για το δικό της όφελος, να τα υποχρεώσει τι να νοιώθουν και τι να σκέφτονται. Αλλά δεν νομίζω ότι δεν υπάρχει δυνατότητα αντίστασης. Πότε επιτυγχάνει ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η βιομηχανία της διασκέδασης; Όταν ο δέκτης θέλει πρόθυμα να είναι άνθρωπος σαν αυτόν που έχει οραματιστεί η βιομηχανία της διασκέδασης. Δηλαδή ένας άνθρωπος που δεν αποτελεί υπεύθυνο ον, κοινωνικό και πολιτικό. Ένας άνθρωπος ο οποίος εύκολα σύρεται.

Ένας νέος άνθρωπος όμως, με ένα δικό του προβληματισμό, δεν μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί. Και όταν μιλώ για δικό του προβληματισμό μιλώ για κάθε είδους προβληματισμό. Δηλαδή για έναν νέο που και καταρτίζεται πνευματικά μέσα στην Εκκλησία και εμβαθύνει στα θέματα αυτά, αλλά και ο οποίος προβληματίζεται για τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα. Και αυτό είναι απαραίτητο διότι και πολίτης είναι κανείς με πλήρη δικαιώματα και καθήκοντα μετά τα δεκαοχτώ, αλλά και έχει την ωριμότητα τη διανοητική να αντιληφθεί τι ακριβώς σημαίνει σήμερα βιομηχανία της διασκέδασης. Έχει υποχρέωση ένας νέος άνθρωπος να αντιληφθεί πώς λειτουργεί η τηλεόραση. Ότι αποτελεί ένα μοχλό του ευρύτερου οικονομικού συστήματος, ότι θέλει τον άνθρωπο καταναλωτή διαρκώς. Όχι να παραμένει ένας παθητικός καταναλωτής διαφημίσεων ή κουτσομπολιού των celebrities. Αυτά όλα είναι υποχρεωμένος να τα αντιληφθεί και ως πολίτης. Οπότε έτσι θα αντισταθεί σε αυτή τη μαζικότητα και θα βρει προσωπικούς τρόπους διασκέδασης.

Όσο πιο ώριμος είναι κανείς τόσο πιο ώριμους τρόπους θα βρει. Να χαρεί μέσα από τη διασκέδαση τη φιλία, να χαρεί τη ξεκούραση, τη φύση, το όμορφο διάβασμα. Μεγάλο πρόβλημα είναι ότι δε διαβάζουν οι περισσότεροι νέοι, το οποίο το έχει δημιουργήσει το κακό εκπαιδευτικό σύστημα που έχουμε και η τηλεόραση. Βεβαίως

ενδεχομένως κάποια στιγμή κάποιο κινηματογραφικό έργο ή κάποια καλή συναυλία ή κάτι καλό στην τηλεόραση, ενδεχομένως να αξίζει τον κόπο να το παρακολουθήσει κανείς. Δε σημαίνει ότι θα κηρύξει τον πόλεμο σε ό,τι κυκλοφορεί γύρω του, αλλά θα έχει ένα πολύ κριτικό βλέμμα για το τι συμβαίνει.

Συν-αναστροφές: Υπάρχει μεταξύ των νέων που κινούνται στην εκκλησία ο πειρασμός μιας «χριστιανικής» διασκέδασης, παραδείγματος χάριν τα χριστιανικά τραγούδια;

π. Βασίλειος: Νομίζω ότι αυτό θα έπρεπε να το δει κανείς με ένα ευρύ πνεύμα. Δηλαδή ούτε να το απορρίψει, ότι δεν πρέπει να υπάρχει κάτι τέτοιο, ότι είναι σέκτα και ευσεβιστικό, ούτε και να το κάνει σημαία του και να θέλει να κατευθύνει τους πιστούς νέους μόνο σε αυτόν τον τρόπο διασκέδασης. Νομίζω ότι εδώ χρειάζεται μια ευελιξία. Μπορεί άλλωστε και κάτι να αξίζει ένα πολιτιστικό προϊόν το οποίο δημιουργήθηκε εκτός Εκκλησίας, αλλά μπορεί και κάτι να δημιουργηθεί με κίνητρο την πίστη προς το Θεό. (Ένα τραγούδι, μια μουσική ή οποιοδήποτε άλλο έργο).

Νομίζω ότι το κριτήριο είναι και πρέπει να είναι κατά πόσο αυτό που λέμε χριστιανικός τρόπος διασκέδασης εκφράζει την ελευθερία του ανθρώπου. Αν είναι προϊόν γνήσιας ελευθερίας και ελεύθερης δημιουργίας και όχι ένα στρατευμένο προϊόν. Γιατί όταν ο χριστιανός στρατεύεται για να κάνει τέχνη, στρατευμένη τέχνη, τότε αποτυγχάνει πραγματικά και δεν κάνει ούτε τέχνη. Αλλά εάν ένας πιστός άνθρωπος από την εσωτερική του ελευθερία οδηγείται στο να παραγάγει ένα τέτοιο πολιτιστικό προϊόν, τότε πραγματικά αυτό θα είναι όμορφο. Και υπάρχουν παιδαγωγικοί λόγοι νομίζω να καλλιεργείται ένα τέτοιο είδος διασκέδασης στην κατήχηση των παιδιών. Αλλά επαναλαμβάνω ότι ο στόχος μας δεν είναι να δημιουργήσουμε ένα προστατευτικό πλαίσιο που θα κλειστούν όλοι οι πιστοί νέοι έτσι ώστε να μην «μολυνθούν» από αυτά που υπάρχουν απέξω στον κόσμο. Ο στόχος μας είναι να δώσουμε κριτήρια ώστε ο νέος άνθρωπος να μπορεί να διακρίνει ό,τι καλό υπάρχει γύρω του.

Συν-αναστροφές: Πάτερ εμείς δε θέλουμε κάτι άλλο να ρωτήσουμε. Αν θέλετε να πείτε κάτι άλλο που να συνδυάζεται με τα ερωτήματα αυτά ή στο γενικότερο πλαίσιο;

π. Βασίλειος: Μερικές φορές, παιδιά τα οποία έχουν μεγαλώσει με τέτοια νοοτροπία ότι τίποτα στον κόσμο έξω δεν αξίζει και ότι πρέπει να στρατεύονται μόνο κάτω από ό,τι φαίνεται εκκλησιαστικό και πνευματικό, πολλά από αυτά τα παιδιά λοιπόν στην εφηβεία έχουν μεγάλη δυσκολία να υπάρξουν μέσα στο περιβάλλον τους το σχολικό διότι δε βρίσκουν άλλα παιδιά για παρέα. Δηλαδή δίνουν ένα μήνυμα προς τα έξω με τη στάση τους και τη συμπεριφορά τους, καμιά φορά και με την ένδυσή τους, πως είναι κάτι το ιδιαίτερο, το απομονωμένο, που φοβάται τον κόσμο και τον αποστρέφεται. Έτσι λοιπόν δεν είναι σε θέση να μιλήσουν για δυο απλά στοιχειώδη πράγματα ας πούμε, για το τι συμβαίνει τριγύρω με τα άλλα παιδιά. Δεν εννοούμε να παρακολουθούν κάποιο σίριαλ κάθε μέρα για να ξέρουν να συζητούν στο σχολείο, δεν είναι αυτό το ζητούμενο, αλλά δεν έχουν άλλα ερεθίσματα ευρύτερα από το τι συμβαίνει στην κοινωνία πέρα από αυτά που φροντίζουν οι γονείς να τους δώσουν στη Εκκλησία, ή μάλλον σε κάποιο εκκλησιαστικό γκέττο που συμμετέχουν. Νομίζω ότι αυτό δημιουργεί δυσκολίες στο να υπάρξει κανείς μετά και ως ενήλικος μέσα στην κοινωνία και να σχετιστεί με τους ανθρώπους. Η Εκκλησία μας δεν είναι μια

σέκτα δηλαδή, που θέλει να προστατέψει κάποιους από τα κακά του κόσμου. Αλλά είναι αντίθετα μια δυναμική παρουσία που επιθυμεί να αξιοποιήσει ό,τι καλό έχει ο κόσμος. Με αγάπη να τον επαινέσει για ό,τι καλό έχει και μεταβολίζοντάς το αυτό το καλό που θα πάρει η Εκκλησία να αλλάξει τον κόσμο.